ژمارەو 4 ی ساڵەو یەکی

هۆۆرامان

ساڵەی تازێتا پیرۆزەبۆ

گۆڤاریوە کولتورین سەرو تۆڕەو ئینتەرنێتیۆ بەرمشۆ

سەرنووسەر ئاسۆ بیارەیی

asso.byari@spray.se

www.hawramannet.tk

بابەتێ ژمارەو چوار گۆڤارو هۆرامانی

- ماموستا مه لا عه بدول كه ریمی موده ریس — ئەردەڵان عەبدوڵا-----ئەڵمان
- ناوچەی هەورامان و یادەوەریەکانم — د. سیروان زەنگەنە——سوێد
- کەنوڵە/کەنوە/ مادا کناوە — سدیق بابائی---------ئەڵمان
- سەرچەمەو بێ مەیلی ئەدەبی — سیامەند هۆرامی-------سوێد
- زوانی یۆ گرتە ـ بەشو دوێ — سیامەند هۆرامی------سوێد
- جەسایتەکا هۆرامانیۆ — تۆڕەو ئینتەرنیتی
- دەنگو باسو هۆنەری — جە کوردستانو باشوریۆ

''

ژیوانامە و مامۆسا مەلا عەبدۆلکەریمی مۆدەرێس . . .

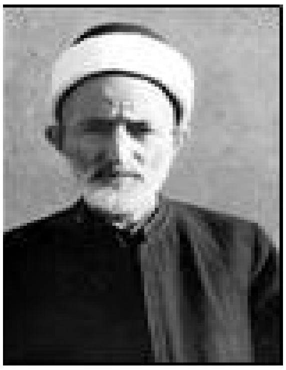

عەبدۆلكەریم مۆحەممەد فەتاح ناسیا بەمەلا عەبدۆلكەریمی مۆدەرێس ساڵۆۆ 1901 ی جەدەگاو »تەکیە«ی سەربەشارو خۆرماڵو هۆرامانو بەشو عێراقی جەئەدای بیەن . سەرەتای وانایش بەقۆرئان و کتێبە ئاییینییەکا دەسش پەنەکەردەن . ساڵۆۆ 1913 ی دەرسە سەرەتاکێش (سەرف و نەحو)ش وانێنێ ، جەسالا ئەوەلو جەنگ و جیهانی ئەوەلی جەمزگی مەڵکەندی سلێمانی کتێب و »شەرحی جامی« ش تەمام کەردەن . 1924 جەسلێمانی ئیجازەش هۆرگرتەن . سالۆ 1960یەنە جەمزگی شێخ عەبدۆلقادری گەیلانی بەغدای پێسە مامۆسا و چێرو نامێ مۆدەریس ی نیشتەجێ بیەن . مامۆستا مەلا عەبدۆلکەریم شارەزا بێ سەر و زوانەکا کۆردی بەگرد و چێرزوانەکاشەوە، فارسی و عەرەبی مامۆستا مەلا عەبدۆلکەریم زانای پایەبەرزو تاریخ نویس و، ئەدەب ، زانستە ئیسلامییەکا و گرد بوارەکا زانستی کۆن و ئارۆیی بێ بەجۆرێ کەجەباری تاریخنویسی نویسەکێش فرەیاگێ متمانە و باوەر یەنێ و تاومێ واچمێ بەزانیاری فرەوە نویسیێنێ و پێسە مەرجەعێ مێژوویی چەمداری کریا . بەرێزشا جەباری ئەدەبیەنەخزمەتێ فرەش کردەن بە کولتوورو نەتەوەکەیش و ئا شەرح و راڤانی جەسەرو دیوانەکا خانای قوبادی، مەولەوی تاوەگۆزی و نالی و نویستەی ژیوای و سرئامای شێعری چند شاعێرێ پێسە مەولانا خالێد و شێخ عوسمانی سەراجەددین و ...پێسەمیراثی زیندەو بەقیمەت ئاراستەو نەتەوەکەیش کردێنێ . مامۆستا مەلا عەبدولکەریم تا ئاخرین هەناسەکا ژیوایش جەخزمەت و ئایین و ئیسلامی و شەریعەتی موحەممەدی بێ و »تەفسیری نامی« و »جواهر الفتاوی« بەرێزیشا رانما و راو شەریعەت و ئایین و بەرزو ئیسلامیین .

ماموستای گۆرەو ئەدیب و ناسیا و کۆردی , مۆفتی زانا کۆمارو عێراقی , عەللامە مامۆسا مەلا عەبدولکەریمی مودەریس ساحب و یەرە شەمە هەشت و خەرمانان (شەهریوەر) 2005 دما فرەتەر جەقەرنێوە عۆمری با بەرەکەتی کۆچی دمایی ش کەرد .

سایتو پێسە دالانی

ئه رده لان عەبدولا........ئەڵمان

ماموستاو زانای گوره و مه زن
ماموستا مه لا عه بدول
که ریمی موده ریس

که م رێککنوو که سێوو جارێوه نێ چنڵ به هرێوه ش چه نه بانێ . زاناو عاله لمو گوره ما ماموستا مه لا عه بدول که ریمو موده رس ، یو جا که سا بێ که خاوه نو فره به هرا بێ . ماموستا که ریم جگه چانه یه که زانێیوی گوورەو ئیسلامی بیه ن ، شاره زایێوی فره ش جه (ئه ده ب و شیعرو فۆلکلوری) کوردی بیەن .

ماموستا مه لا که ریم جه باروو ئاینو ئیسلامیوو فره کتێبێش نویستینێ . یه که م زاناو ئیسلامی بێ که شه ریعه تو ئیسلامیش که رده ن به کوردی ، جگه جه ته فسیر که ردەو قورئانی به کوردی . هه زاران مه لێێ و زانێێ گوورێش فێرو زانستی ئایینی که ردێنێ . جه جیهانو ئیسلامیچه نه ، پایێوی گووره ش بیه ن . کاتێو که کوچی دمایش که رد ، جه گردو جیهانو ئیسلامیه نه یادش که رياوه.

جه باروو ئه ده بیچوو ، کومه لێو کتێبێ نایابێش نویستێنێ . یو چا کتێبه گوورارشه ، ئا کتێبه نه که سه رو (شێخه کا نه خشه به ندی) نویسته نش .

ماموستا که ریم ، کومه لێو دیوانێ شاعیره گووره کا کوردیش کو کەردێنێ و چاپش که ردێنێ . (نالی ، مه ولە وی ، بێساراني ، وه فایی،،،) به شێوی فرەو که شکولو شاعێره گووره کاش کو که رده نو . ماموستا که ریم پێسه (ئه نسکولوپیدیا) کوردی بیه ن . فره ئاگاش جه شێعرو ئه ده بو کوردی بیه ن .

گردوو دیالکته کا زوانو کوردیش زانان ، جگه جه کوردیچ فره زوانێ ته رێش زانێێنێ (عه ره بی ، فارسی ، توورکی ،،،) ، ئاگایی و شاره زایێوی فره ش جه شێعرو ئه ده بو ئا

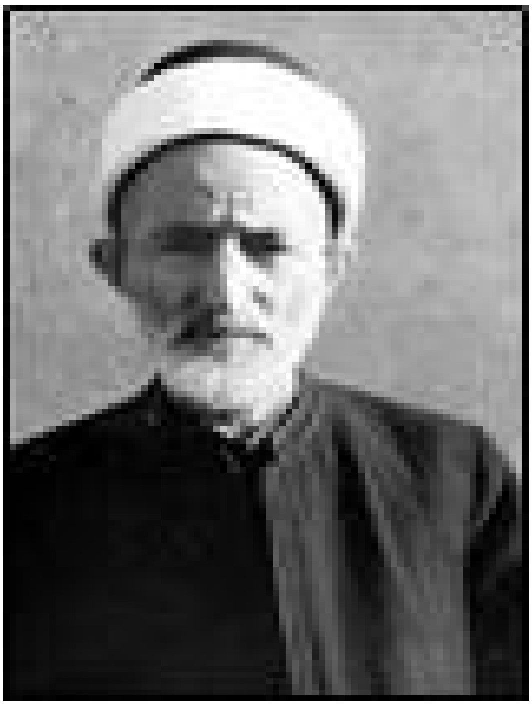

وەڵاتایچه بیه ن .

ماموستا پسه تاتێویچ تاوانش کومه لێو نه وێ ساخ و زیره کێش پەروەردێ کەردێنێ. ئارۆ ماموستا (فاتیح و محه مه د ی مه لا که ریم) گووره ئه دیبێ کوردیه نێ .

وه لێ به داخو ئێ ماموستا گووره هیچش پەی نه کریا ، بگره خه ڵکی جه که ناڵه ئاسمانیه کا عه ره بیوو زاناش که ئێ ماموستا گووره کوچش که رده ن . ماموستا چونکی ئاماده نه بێ تیکه ڵی سیاسه تی و گه مه نه گریسه کاش کەرو ، پوکه ی ئه پاسه ئیهمالشا که رد. وه لێ ئێمه مشو ئێ کابرا مه زنه یه ئیهمال نه که رمێ و، هه میشه جه یادمانه بونه .

جارێو ته ریچ ماچونه

هه زاران سلام و وه شه ویستی پەیێ تو ، ئه ی زانا و ئه دیب و نوسه رو گوورەو جیهانی .

هه زاران جار قه بره کێت پر جه نور بونه .

دكتۆر سیروان زەنگەنە/ سوید

ناوچەی هەورامان و یادەوەریەکانم ....

ئەم بابەتەم نووسی بۆ ئەوەی یەکەم کەسبم لە گۆڤاری تازە لە دایک بووەکەی – هەورامان– بڵاوی بکەمەوە وە. ئەگەر چی دیالێتیکي هەورامی و زەنگەنە یەک ریشەن بەڵام لەبەر ئەوەی نەمتوانی نە بە شێوەی هەورامی و نە بە شێوەي زەنگەنە بنوسم جا بۆیە بە سۆراني نوسیووم . هیوادرم کەلە بەرێک پرکاتەوە و براي بەرێزم کاک ئاسۆ بیارەیی بە دڵی بێت .

هەر کاتێک ناوي هەورامان دێتە بەرگوێم، راستەوخۆ گەلێک یادەوەری منالّي و سالآنی پێشمەرگایەتی وبوونم لەو ناوچەیەدا وەک شریتێکی ڤیدیۆ دێنێتەوە بەرچاو ، هەموو رووداوو بەسەرهاتی ئەو رۆژانەم بە تاڵو شیرینیەوە دێنێتەوە یاد .

یادەوەریەکاني منداڵیم لە پێش و لە پاش شۆرشي 14ي گەلاوێژي 1958 ، کاتێک باوکم بەرێوەبەری بانکي کشووکاڵ بوو لە شاری سولەیمانی . هەر کات بە کاری بانک بچوبایە بۆ هەر شوێنێکي، زۆر جار مني لەگەڵ خۆیدا ئەبرد . زۆر جاریش ئەگەر شوێني مەبەست خۆش و دڵگیر بوایە ئەوا ماشێنێکي گەورەی بەکرێ ئەگرت و بە خاوو خێزانەوە لەگەڵ مالّي نەنکمدا، کە ئەوسا پێکەوە لە یەک ماڵ ئەژیاین سەفەرمان ئەکرد . لە یادمە ووتیان ئەچین سەرداني بیارە ئەکەین و لە مالّي شێخ عەلادیني بیارە (خوالێي خۆش بێ) داوەتین .

ئەگەر چی منداڵ بووم بەڵام یادەوەری منداڵي زۆر تیژە ، هەموو هەڵس و کەوتی ئەو کاتەو چۆن سەفەرمان کرد و چۆن لە ماڵي شێخدا میواندریان کردین تاگەرانەوەشمانم هەموویم لە یادە . ئەوەی جێی سەرسوورمان بوو بۆ هەمووان ، ئەو ووشکە کەڵەکە بەردە بوو کە دیوارە کانی ئاواییەکەی پێ دروست کرابوو ، جگە لە سروشتە جوانە دڵفرێنەکەی .

هەر لە سالآنی هەفتاکاندا و بە تایبەتیش پاش دەرچوونی بەیاننمە مێژووییەکەی 11 ي ئادار ، چەند جارێک رێمان کەوتۆتە ئەحمەداوا بە سەیران . ئەو کاتە قوتابی ئامادەیی بووم ، زۆر باش لە یادمە کە ژن و پیاو و منداڵ وگەورەو بچووک کە بە هەمەرەنگ جل وبەرگ هاتبوونە ئەوێ بۆ سەیران .

ئەوە بوو ساڵ هات و ساڵ تێپەرِی و لە سەرەتاي هەشتاکاني سەدەي رابوردوو جارێکی تر رێم کەوتەوە ئەحمەداوا ، بەڵام ئەم جارەیان بۆ سەیران نەبوو بەڵکو بۆ ماوەیەکی درێژە خایەنی ژیانی پێشمەرگایەتی بوو، ئەویش لەناو ئاوایی و سەیرانگاکەدا نەبوو بەڵکو لە سەرروتر بوو ، لە ناوچەیەکدا کە پێي ئەوترێ کەرەجاڵ.

کەرەجاڵ شوێنێکي کەمێک دوور بوو, لە سەروو باخەکاني پشتی ئاواییەکە بوو لە سنوری نێوان ئێراق – ئێران نزیکتر بوو . ناوەکەشي بە خۆیەوە بوو ، وەک خەڵکي ناوچەکە باسیان ئەکرد ماناکەي دۆڵي کپ ئەگەیەنێ ، زۆر ووشک بوو داروردەخت لە نزیکیەوە نەبوو . ئەبوایە ماوەیەک رێي سەرکەوتو داکەوتت کردایە تاکو ئەگەیشتیتە شوێنی دار بەرووەکان ، چەند درایکمان بە تەور ئەبریەوە و بەرەو خوار ئەبوینەوە بە دار کێش کردن بۆ ئەوەی بەکاري بێنین بۆ خواردن دروستکردن و چا لێنان ، بە تایبەتیش خواردن دروست کردن بە نۆبە بوو، ئەوەي رۆژی ئایندە نۆبەی بوایە ئەبوایە هەر ئێوارێي پێشتر خۆی ئامادە کردایە و خەمي سووتەمەنی بخوردایە و ئامادەی بکردایە .

ئەگەر چی ناوچەکە وەک باسم کرد وشک بوو، بەڵام بەردەوام رۆژانە بەرەو خوار بۆ ناو باخەکان و لەوێشەوە بەرەو ئاوایی ئەکەوتینە رێ ، پاش ئەوەی هەموو ئاگاداریەکی خۆمان ئەکرد لە قەناسی سەربازەکانی ئەو کۆمەڵە پێگا سوپاییانەی زاڵ بوون بەسەر رێگاکاندا. بەو هەموو دڵە کوتێ و ئاگادار بوونەوەیە کە ئەگەشتینە

ناو دێی ئەحمەدئاوا، لە ماندوێتی و دڵەکوتێ ئارام ئەبوینەوە ، هەستمان بە ئارامي و دڵنیایەکی زۆر ئەکرد، بە تایبەتیش لە خەڵک و دوکاندارەکانی ئاواییەکە کە بەردەوام ڕامانئەسپاردن بۆ کرینی ئازووقە بۆ بنکە کەمان .

لێرەدا ئەمەوێت ئەوە بڵێم کە ئەو خەڵکانەي کە ئەو شتانەیان بۆ ئەکرین لەشارەوە تووشی چەندین دەردە سەری ئەهاتن لەلایەن داموودەزگاکانی ڕژێمي کۆن و جاشە خەفیفەکان ، بەش بەحاڵی خۆم کە دەیان جار خەڵکم ڕاسپاردوە و تووشي زۆر گیروگرفت هاتوون لەسەر ئەو شتانە بەڵام هیچ کاتێک گلەییەک یا بۆڵەیەک ، سکاڵایەکم لەو کەسانە نە دیومەوە نە بەرگوێشم کەوتوە ، بە پێچەوانەوە زۆر بە دڵخۆشیەوە ئازووقەکەي ئەداینێ و جگە لە هەقی خۆی بەهیچ جۆریک زیادەیان وەرنەگرتوە یا فروفێڵێکیان نە کردوە . ئەشتوانم بڵێم ئەگەر ئەوان بیانویستایە هەر کارێکي خراپ کەن زۆر بە ئاساني بۆیان ئەچووە سەر ، بەلایەني کەمەوە ئەیانتوانی ئەو ئاردو برنج و ڕۆن و نیسک و نۆک و دەیان شتي تر کە بۆیان ئەهێناین زۆر بە ساناي ژەهری تێ کەن و دەرمان خواردمان کەن بێ ئەوەي کەسێکیش شکیان لێ کا . ئەو کەسانە وەفا داریان زۆر بوو بەرامبەر ئەو باوەڕەی ئێمە دابومان بەوان .

ئێنجا دێمە سەر باسی جواني و دڵگیری سروشتي ئەحمەدئاوا ، ئەمەوێت لە ناو دێکەوە دەست پێ بکەم بەرەو بنکەکەمان . پاش ئەوەی سەرانسەري باخەکەمان ئەبری و لەگەڵ چەند شوێنێک کە بەرچاو بوو لە پێگا سەربازیەکان کە ئەبوایە زۆر بە ئاگاداریەوە خۆمان لەو شوێنە بە سەلامەتی نەجات بایە و بکەوتینایەتە ناو باخەکان ، کە ئارامتر و شاراوەتر بوو لە سەربازەکان . ئێمە ئەو کاتەی ئەگەشتینە ناو باخەکان دڵنیا ئەبوین ، ئیتر لە دڵە خورتێ نەجاتمان ئەبوو و لەسەر خۆ بەرەو سەرەوە ئەبووینەوە . هەرە لە سەرەتای باخەکان لەو بەری دەستی چەپەوە کە سەرت هەڵئەبڕي و سەیری زنجیرە چیاکەی ئەوبەرت بکردایە . ئەشەکەوتەکەی خان ئەحمەد خاني ئەردەڵانیت بەرچاو ئەکەوت کە کاتی خۆی حوکومرانی ئەو ناوچەیەی کردوە . لێرەدا ئەمەوێت ئەوە بڵێم کە دەزگای ڕشنبیرو تەلەفزیۆن و هەروەها مۆزەخانەی سولەیماني ئەبێ هاوکاری بکەن لەگەڵ یەکتر بۆ ئامادەکردنی ڕیپۆرتاجێک لەسەر ئەو ئەشکەوتەو ئەو کەلەپورە کلتورە . ئەشتوانرێ سوود لە مرۆڤە بەساڵا چووەکانی ئەوێ وەرگیرێ ، بۆ زانستی تێرو تەسەل لەسەر گەلێک شوێنەوارو ڕووداو لەو ناوچەیەدا .

لەوێشەوە هەتا باخەکان تێپەڕ ئەکەیت بە نێوان دارمیوەی هەمەجۆردا تێپەڕ ئەبی – هەرلە هەڵوژە ، قەیسی ، ترێ ، سێو ، هەنار ، هەرمێ ، توو ، گوێز - و چەندین جۆری دیکە . ماوەی سەعاتێک رێ ئەگەیشتیتە سەرچاوەي ئاوي ئەحمەدئاوا کە ئەکەوێتە بەرزاییەکی سەرەوە لە بن شاخەکەوە دێتە دەرەوە کە لەشێوەي ئەشکەوتێکی مام ناوەندیدایە . وەکو خەڵکي گوندەکە باسي ئەکەن سەرچاوەی ئەم ئاوە دەریاچەی زرێبارو دەوروبەریەتی ، ساڵانێکی زۆرە ئەم ئاوە بەخوڕ دێتە خوارەوە بەسەر ئەو تاشە بەردانەدا ، کە زۆر بەڕوونی دیارە کە چەند کاري کردۆتە سەر سواندنی ئەو تاشە بەردانە . ئەوەی سەرنجی مرۆڤ ڕادەکێشێ ئەوەیە کە ئاوي سەرچاوەکە لەسەرەوە ئەوەندە سازگار نیە هێندەی ئاوی ڕوبارەکە لە خوارەوە .

ئەو ماوەیەی کە من لەو ناوچەیەدا بووم، هەتا ئەو ڕۆژەی ئەوێم جێ هێشتوە زۆر دڵخۆش بووم ، هەر کاتێکیش هەستم بە دڵتەنگیەک کردبایە ئەوا سەرەوخوار ئەبومەوە بەرەو ناو باخەکان ، لەگەڵ دەنگي باڵندە و هاژەی ئاوو وژەی با کە گەڵای درەختە کانی ئەلەراندەوە نەرمە دەنگێکی دروست ئەکرد، کە هەموو ئەم

دەنگانە تێکەڵاو بە یەکتر ئەبوون سیمفۆنیایە کیان دروست ئەکرد ، کە ئەبووە هۆی ئارامی مرۆڤ . خۆ ئەگەر بتویستایە بچویتایەتە ناو ئاوي رووبارەکە ، ئەگەرچی لە هاوینیشدا ساردبوو بەڵام مرۆڤي چالاک و گورج ئەکردەوە .

بەش بەحاڵی خۆم لەگەڵ ئەو هەموو یادەوەریانەشمدا، کە باسی ناوچەی هەورامان ئەکرێت ڕاستەوخۆ گەشتەکەي ماموستا گۆرانی نەمرم دیتەوە یاد کە ئەڵێت :سیا چەمانە سیاچەمانە بەهەشتي ئەشقە ئەم هەورامانە .

لە کۆتاییدا هیوادارم توانیبێتم هێندەی دڵۆپێک ئاو لەدەریایەکدا باسی بەشێکم لە ناوچەی هەورامان کردبێ ، داواي لێبوردنیش ئەکەم لە دۆست و برادەرو هاوڕێیانم لە ناوچەی هەورامان ئەگەر هەقی تەواوم بە بابەتەکە نەدابێ . هیواداریشم کاک ئاسۆ بیارەیی بە دڵی بێ و توانیبێتم کەمێکیش بیرەوەریەکانیم بزواندبێ و وەیادم هێنابێتەوە ...!!!!

پەشتەو چەمەو زەڵمی/دالانی

سدێق بابایی
ئاڵمان 25-11-2005

کەنوڵە/ کەنوە/ مادا کناوە

فەروەردینیەشت(ئەویستا) نامێ کەندولەیش چەنەن

پەئیریوەن، زامیاد یەشت(ئەویستا)، بە پایرەوەند و پەراو چی سەر دەمەنە نام و دەنگش جە کەشەکاو بێ ستونی هەن و خەڵکش چەنە ژیوو. ئێگە بەرزایی و دۆڵ و دەرێ فرێش هەنێ.

یۆ چا یاگا، کنساو/کنسە/کەنواو/ کەنوە یا کنیاو نامێش بیەن کە دۆڵەو پایرەوەندینە هۆر کەوتەن. دماتەر کەنداو بیەن بە کەندۆڵە و بە خەڵکە نیشتە جاکەیش (کەندۆڵەیی) واچیان.

دینەوەر، ئۆپارسینە(پارسینە) و سئنە(صحنە) هەرکام چی مەڵبەندەنە هۆر کەوتێنێ. پا یاگا ئاوی هۆرش درۆ" کەنیاو" واچیۆ. کەنداو / کەنساو / کنسە و کەنداو ئەشۆ چێگۆۆ سەرشان هۆر دابۆ(فاڕیای وشەکا بە درێژایی زەمانی).

زوتەو کە کناچێ، کەنی یا کەنیشکە گرد جارێ ئاوەو واردەیشان جە جە هانە چەمەکا ئاردێنە، نامێشان چەنی کەنیاوی تێکەڵ و ئامێتە بیەن(ئانێ کە ئاویشان جە کەنیاوەکانە ئاردێنە).

هەڵبەت (کەنیا) بە شمشاڵێچ واچیان.

کەندوە نامێ قەدیمەو کەندوڵەی بیەن. ئاشور بەنی پاڵ 645ی وەڵێ زایینی(یانێ 2650 ساڵێ چەی وەڵتەر) هجومش کەردەن پەی مادستانی و کەنوە کە ئا وەختە بە(مادا کناوە) نامدار بیەن سۆچیان. کەندو هەمارو ڕزقی یا سیلو ڕەنگا دەسکردو ئی خەڵکیە بیە بۆ. کەندو جە یاگ یاگێ دەگاکاو هەورامانینە تا ئی دمایایچە پەی هۆرگرتەی(هەمار) ئارد و گەنمی(ڕزقو زمسانی) هەر مەنە بێ.

2

فەروەردین یەشت(ئەویستا) پاسە باس کەرۆ کە تۆریەی بنە ماڵەی دژ بەرو ئۆریایی یا ئەهورایی بیەینێ کە هوروژمشان پەی کەنوەی کەردەن.

دەوڵەتشایی پاسەش پەی مەلۆ" دەورو بەرو ویس هەزار ساڵێ چێێ وەڵتەر ئورمیە یا

ئەورامیە(بنە ماڵەو ئەهوراییەکان) سەرو لەوەڕگەی جە یۆترینی تۆریا و دماتەر بە ئۆریا و تۆریا نامێ بەر کەرا. چۆۆ دما بە سەهو تۆریاکان تورینی واچیاینێ کە

حکومەتو ئوراتۆ یا ئوراتۆرێ ئینیشا وەش کەردەن کە هۆورامیێ بیێنێ". ئی خەڵکە زوتەر پەی یاگێ ژیوایشان زەمینو لێ دڵو کەشەکاشان هۆرکەنەن. کەنەوەر/ وەرکەنە/ کەنگاوەر، کە کاف(ک) و گاف(گ) دماتەر یاگێشان فارپاینە هەر ئانەی یاونۆ کە یاگێ کنیاینە یانێشان وەشێ کەردێنێ.

کنسە، کەنشە، کەنگەرشە، کە ئیسە یاگێوەنە جە دۆڵەکاو بێستونی دور چی باسیما نیەن. هەدانگ Hadang ی ئاڵمانی ماچۆ" هۆورامیێ ئانێ کە سەرجەم گۆرانشان ماچان، دەماوەند ژیواینێ و سەردەمو دەسەڵاتو داریۆش شای هەخامەنشی ملشا پەی دەسەڵاتی نەچەمنان و یاگەکێشان رووەو کرماشان و هۆورامان جیا ئاستێنە".

دیارەن دەماوەند(تاران) و دەورو بەرش پەی کۆردی جیا جە زیندان، گۆڵلە واران و ئەزیەت و ئازار و بێ بەشی تا ئیسە قازانجێ چامنەشە نەویەن. هەر پاسە کە ئەڵماس خانی کۆردستانی (کەڵهۆڕ) 1165 ـ 1227 ئازادی وازی دژ بە فەتالی شاو قاجاری(1250ـ 1211) کە تاران زیندانی کریان ، فەرماواش:

من و دەماوەند شەرتمان کەردەن
ئەو تەم بۆ من خەم تا بە ڕۆی مەردەن

زڵم و خەم و مەینەتو حاکم و پادشاکاو ئێرانی نە ویر و کەش و کۆی و نە ویرو خەڵکینە مەشۆوە. ئەڵماس خان هەر پاسە فەرماواش:

پەی دوری وەڵات خاتر خەمینم بە فرران
مەشۆ سەیل ئەسرینم
هەرکەس بواچۆ کە تاران خاسەن ئەوە نە
جۆملەی خۆدا نەناسەن

پیرە پیەی شارو پاوەی پاسە گێڵناوە کە خەڵکو ئیسەوە کەنولەی جە (کەندوڵە)، یاگێوە پی نامێ لای سەرینو پاوەی (بنارو شاهۆی) ژیواینێ، جمای کەشی و بومە لەرزەی ناچارشا کەرۆ کە بار کەرا. بەشێو ملارە کەرکوک و موسڵ و بەشێوتەر کەنولەی کەرا بە یاگێ ژیوایشا. پاکەسا کە موسڵ و کەرکوک مژیوا (شەبەک) ماچان.

چینێ‌تەر جە خەڵکو هۆورامانی و کەنولەی گێڵناوە کە کەنۆڵ و هەورام دوێ برای بیێنێ، یۆشان جە کەنۆڵە و یۆشان جە هۆورامان.

هەرچی هەن گۆران پا خەڵکیە واچیان کە جە دێر زەمان چی مەڵبەندە پان و بەرینەنە ژیواینێ. هەر جە بەختیاری تا لۆرستان و گاوارە (سەرپل و زەهاوی)، کەنۆڵە، هۆورامان تا موسڵ و کەرکوک. ئامای خەڵکانی‌تەر جە لاوە وەرە وەرە بە تێکەڵاو بیەی جە یۆترینیشان هۆر برییێنێ. بەڵام چیلاو چەولا هەر کۆ هۆورامی یا گۆران بیەن داب و نەریت و زمان و ویشان پاسەوانی کەردەن و ناستەنشا لێنە بشۆ.

درێژەش هەن

نیگارکێش/یەعقوبی شوجاعی/پاوە

نیگارکێشو هۆورامانی

یەعقوبی شجاعی ساڵەو 1382 جە شارو جوانو پاوەی پێدابیەن. جە کۆمەڵێ پێشانگێنێە جە شارەکا پاوە و کرماشانینا بەشداری کەردەنو سەرو هۆورامانیش بەرزکەردەنۆ. ئێمە بەنامێ گۆڤارو هۆورامنیۆ دەسوەشیش چەنە کەرمێ و ئومێدەواریێنمێ بەردەوام بۆ جەکاری هۆنەریشەنە.

سیامەند هۆرامی
07-12-2005 سوێد

سەرچەمەو بێ مەیلی ئەدەبی

لیسانسما هەن هەر ئا ڕوە کە دانشگاش تەمامنا قەڵەمەکەیش منیۆرە.
لیسانسەیچما هەنە ئجۆ هەر مەدرەسە نەلیێنە. ڕۆزنامەکێ ئێمە جە عەینو کەمیچەنە مەونیاوە. دەیان دەردێما هەنێ یوەشا نمێێ سەرو کاغەزی. هۆرامانیۆ کە بێسارانی و مۆڵەوی و سەدان شاعێرێ نامدارێ تەرێش بە وێشۆۆ دیێنێ و زوانی هۆرامی کە جە مەنتەقێوی جۆغرافیایی بەرینەنە زوانو ئەدەبی بیەن و هەرمانەش کەردێنە، ئارۆ ئینە وەزعەشەنە.
چی مشیۆ پێسە بۆ؟
برێو ماچا دۆڵەت نمازۆ، دەس مارۆنە ڕا و سەرو ئی جۆرە هەرمانا ئازمونێ گۆڵێ هەنێ. ئینە ڕاسا بەڵام ئەی جوابما چێشا پەی ئا یاگا کە دەسەڵاتو ئا دۆڵەتاشا مەیاوو لا. پەی نمونەی ئاوارەکێ ئورووپای و یا برێو یاگێ تەرێ مەسەلەن کۆردسانو عێراقی کە سەر دەمێوەنە هیچ حکومەتێوش نەبێ و یا ئەگەریچ بێ پەشۆکیا بێ و جایش سەرو ئی جۆرە کاراوە نەبێ؟
جەمێو ماچا مەردم بێ دەسەڵاتا و ئی جۆرە هەرمانێچە هەم وەخت موازا و هەمیچ تەواناییماڵیشا گەرەکا. ئینەیچە پەیش هەن بەڵام کریۆ بۆ بە نۆۆعێو چەنەبەرش بێێ. پەی نمونەی کریۆ بە هامکاری دەسەڵات داری و بێ دەسەڵاتی ئی بەندیە پرچنی.
دەسێویچ بەیان کەرا کە چون بە زارۆڵەی پی زوانیە نەوانانشا، ئیسە ئیتر سەختا و پەنەشا مەکریۆ. پەی جوابو ئینەیچە کریۆ واچی : ئیجا هەرمانەی ڕەحەتە کەی هەرمانەنە. چانەیچە وێەرمێ یۆ کریۆ جە وێش پەرسۆ کە ئایا دیپلۆمو ئارۆی مشیۆ جە سۆمەریەکەو دوێ هەزار ساڵ چێێوەڵتەری کەمتەر و بێ دەسەڵاتتەر بۆ، کە ئەلف و بێش ئاردەنەو هەرگیز فکرو ئانەیشە نەکەردۆۆ کە مۆمکینا چەنەبەر نێێ.
چینەیچە زیاتەر، خۆ گردما مزانمێ کە ئی ئەلفو بێ سۆرانیێچە شۆنەو جەنگی یەکەمی جەهانیەرە ئامانە، دەی کریۆ یۆی پەسەندش بۆ کە لیسانسیەو ئارۆی جە مەلاو سەد ساڵ چێێوەلتەری بێ دەسەڵاتتەر بۆ؟.
تەماشە کەرمێ کە ئا گرفتێ کە ئی دەلیلێ پەنەشا ئیشارە کەرا ئەگەریچ چێگەو چاگە بروزیۆشا بۆ ئادە بنەڕەتیێ نیەنێ. یانێ دەلیلەی ئەسڵیە چێوێوتەرا.
ئی دەردێچە تاریخو وێش هەنش و سەرچەمەکەش هۆرگێڵۆوە پەی دۆورانو ئاخرو حاکمیەتو قاجارەکا و سەردەمو پالەویەکا.
چی سەردەمەنە بۆرژوازی ئێرانی وەرمو دەسەڵاتێوی یۆ گرتەی و تەوانای وینو. حاکمیەتو قاجارا هەر چند پەرچەمەو ئی یۆ گرتەیشە هۆر کەردیێ بەڵام جە وزەشەنە نەبێ بیاونۆش مەخسەد. چی گیرو دارانە ڕەزاخانی بێ سەواد کە جە خزمەتو قاجارەکانە بە پلەو پایێو یاوابێ ، دەسەڵاتش گرت دەسۆۆ و بە زۆرو سەرە نێزی نێشت ملەرە و کۆۆت بە پاشێل کەردەی هەر چێوێو کە ڕەنگ و بوە فەرهەنگی خۆدشی پۆۆ بێ و مەردمێ بە درێژایی تاریخی و بە مایە نیای جە گیانو وێشا نیابێشا ورێو. ویرەو حکومەتی دەسەڵات داری مەرکەزی چێوێو نەبێ کە ڕەزا خانی ئاردەبۆنە. چێوێو کە بێ ئاد ئی ویرەشە خراب مسا بێ.
ئی ویرە وەختو وێش جە ئۆرووپانە و جە سەدەو هەژدەیەنە ئامابێنە. چا وەختەو ئۆرووپایەنە رشد و پیشە سازی و بۆرژوازی نیازو ئاموزش دای بە کۆمەڵو کرێکاراش ئاردە بێ وەرۆۆ. مەدرەسێ گردیێ بنیاد

نريێێ و ئاموزشی گردی ئامانه مێدان. چا وەختەنه باس باسو ئازادی و ڕزگاری جه کۆتو زنجیرا فئۆداڵیتەی و کلیسێێ بێ. یانی شۆڕشێو بێ جه یاگێنه و به یاگێ. زوان فۆۆتنای و فەرهەنگ کۆشتەی نەبێ. کەچی لا ئێمۆۆ ئانه هیچ که ئێنه دوه سەد ساڵێ دماتەر ئاما، وەختێویچ ئاما نه به شێوه و نه به ناوەرۆک هیچ هەموانییۆش چەنی ئانەو ئۆروپای نەبێ . چێگه نامێوه جه ئازادی و باقی داواکاریەکا ئا سەر دەمەو ئۆروپایه نەبێ. حەتا به پێچەوانەو لەشکەر کەشیه وەڵێنەکا تارێخی تەنیا گرتەی، برییەی و وویران کەردەی فیزیکیچ نەبێ، بەڵکو کاول کەردەی دەرونی و ڕەوانی مەردمێچ بێ.

چا وەختەنه که ئی لەشکەرکەشیه دەس پەنه کەرۆ ئەدەبیاتو کۆردەواری به زوانی هۆۆرامیانه جه پۆپەو شکۆفایی وێشەنه بیەن. ئەدەبیاتو ئا وەختەو کۆردەواری ئەگەر جه باقی یاگەکا ئێرانی وەرکۆۆته تەر نەبیەبۆ هیچ نیشانێوه پەی کەمتەر بیەیش نیەنه. ئی سیاسەته چەواشه جه مێدانی فەرهەنگیەنه ڕیشەو ئی ئەدەبیشه نیشانێ گرته بێ.

ئێرانەنه چ ئاوەخت و چ دماتەریچ ئاموزشی به نامێ گردی پا مانا که مەردمی جه گیرو گرفت و زنجیرا فئۆداڵیتەی و حاکمه مەحەلیا ڕزگار کەرۆ و نان و مەسکەن و ئازادیشا پەی فەراهەم بارۆ نەبێ. ئامانجش زیاتەر جه گرد چێوی ورنای بنەمایا کۆلتوری مەردمی و ڕا وەش کەردەی پەی ئاردەی و ئەرەمەرزنای فەرهەنگو وێش بێ. کلاو پالەویه هەر فره وەڵتەر جه مەدرەسەی و جادەی یاواره لا دەگاکا هۆۆرامانی. مەدرەسەی گردی هامپا و جه پێوەن چەنی کاری نەبێ. هەر ئارۆیچ کەمێ نیەنێ کرێکارێ بێ سەوادێ و یا کەم سەوادێ و نا ئازمودێ.ئێنه دۆۆرانێوی تازه بێ، حاکمێ وەڵێ ئی دۆۆرانیه نه ویرو ئی یۆ کەردەیەنه بیێنێ و نه ئێمکانو ئانەیشا بیەن، بەنا پینەیه بانەو فەرهەنگی یاگه جۆرا و جۆرەکا ئانده جیاواز نەبیەن. جیا چانەیه حاکمەکێ مەحەلی وێشا بەشێو بیێنی جه مەردمی عەلاقەمەند به فەرهەنگو ئا یاگێ که ئانا حکومتشا کەردەن ملەره. بەڵام جه سەردەمی ئەخیرەنه هیچ عەلاقیو لا حاکماوه دەر حەق به کۆلتوره مەحەلیەکا نەبیەن . جا پۆکەی به گرد توانێوۆۆ مارێێنێشا و کوێێنێشا.

ئێنه جه تاریخەنه و به تایبەت جه تارێخو خەباتو خەڵکانه به ئاشکرا ئیشارەش پەنه کریان و گنۆ وەرو چەما. وەختێو دەسەڵاتێوی غەیر خۆدی و داگیر کەر یاگێوەنه دەسەڵات پێدا کەرۆ، دەس کەرۆ به ماڕای و ورد کەردەی ئا پایا که ئانا شاخسێ میللەت و یا مەردمه چێر کۆۆتەکەیەنێ. ئێنده به ئاشکرا و پەنهان ماڵۆ پی فەرهەنگه چێر کۆۆتەیەره تا جه دۆختش وزۆ و مەردمەکەیش وزۆنه ئا باوەڕه که ئانا فەرهەنگەکەو ئادی کۆن و نا قابلا، تا بەش پەی نەجاتو وێش جه زەلکاوو ناقابلی دەس چا فەرهەنگیه وەر دۆ. دەسەو حاکمێ چی ڕانه به دەیان فێڵێ مێێنه مێدان فرەو وەختا کەسانێو جه خۆدو میللەته چێر کۆۆتەکەی کەرۆ به هام دەنگ و دژ به فەرهەنگەکەو وێشا مارۆشاوه دەنگێ و چێێو لای تا پەیش کریۆ ئێهانەتەکەی جه دەمی ئادیشاوه و به دەسو ئادیشا کەرۆ.

پرۆسەو ئی وێران کاریه رۆحیاتو وێش مارۆ. مەردمی چێگه بریا و پۆگەی نەیاوا سەر وارده بۆ و سەبارەت به دیارده فەرهەنگیەکا بێ تەفاوەت گنۆ. جا پۆۆکەی من ئجۆم وەر گیری جه کۆلتۆری خۆدی و تەغزیەی زۆره ملی کۆلتوری نامۆی سەرچەمەو ئا بێزاریەنه که ئانا مەنتەقەو ئێمەش کۆۆتەنەنه و ئارۆیچ گەرمتەر جه هەر وەختێوی بەر دەواما.

زوانی یۆ گرتە ـ بەشو دوی

سیامەند هۆورامی
27-08-2004 سوێد

خانەوادێ فرێ هەنێ کە دوە زوانێنێ، یانێ تاتەکەی زوانێوش هەن و ئەداکێ زوانێوتەر، کەچی زارۆڵەکێشا زوانەکا تێکەڵێ مەکەرا، بەڵکە ڕو بە هەرکەسێوی بە زوانو وێش قسێ کەرا. فێر بیەی زوانێوی هەر پێسە وێش وەشتەرا و ئاسانتەرا.

یۆ گرتە بە ماناو ئانەیە کە زوانێو بۆ کە گردما بتاومێ بیاومێشەنە و قسێش پەنە کەرمێ.

ئینەیچە کەرۆ بە باسێوتەر و ماناو تێکەڵ کەردەی و یۆ گرتەی زوانا مەگێرۆ وێ. پەی نمونەی زوانی ئینگلیسی ئارۆ خەریکا بای بۆ بە زوانی دنیایی و دنیای گێرۆرە، بەڵام هەر یاگێو ملۆ هەر ئینگلیسیا و چەنی هیچ زوانێوی شەریکی مەکەرۆ و تێکەڵ مەبۆ. هەر پاسەیچە خاسا، ئەندا ئەگەر بە پێچەوانەو ئانەیە بۆ، دەردەو دنیایی بیەی مەوەرۆ. زوانی ئینگلیسی مەکریۆ ئۆروپانە چێوێو بۆ و ئاسیا و ئافریقانە چێوێوتەر. ئینگلیسی مشیۆ گرد یاگێووۆ هەر ئینگلیسی بۆ تا مەردمو گرد یاگێوی بتاوۆ بیاووشەنە و بە کارش بارۆ. فێر بیەی ئینگلیسیچ پاسە کە هەن ئاسانتەرا.

ئەگەریچ مەنزور جە یۆ گرتەی ستاندارديزە کەردەیا،

ئادیچ ئەیزەن کەرۆ بە چێوێوتەر. پەی ئانەیە زوانێو یا دیالکتێو جە زوانێوی گیریۆ و ئاموزش مدریۆ، و یا پێسە ستانداردی پەرەش پەنە مدریۆ و عەلاقێوش نیا بە تێکەڵ کەردەیۆۆ. پێسە زوانی فارسی جە ئێرانەنە، ئانە کە مەدرەسەکانە هەن سەراسەریا و ستانداردا و چەنی باقی لەهجەکا فارسی، پێسە تارانی و ئەسفەهانی و .... فەرقش هەن و شەریکی هیچ زوانێوتەریچ مەکەرۆ.

جا ئینسان هەرچی فرەتەر چی مەسەلێ ورد بۆوە خاستەر پەیش بەر گنۆ کە مەسەلێ زوانی یۆ گرتەی، پا مانا کە زوانەکێ تێکەڵێ با و جە تێکەڵیشا زوانێو وەش بۆ، کە گرد کۆردێو بیاووشەنە فرەتەر خەیاڵا و مانای زەمینیە پێدا مەکەرۆ.

ئی خەیاڵو تێکەڵ کەردەیە، دلێ ئەدیبا و رۆشنویرا کۆردیەنە بیەن و یۆ جە ئەدەبیاتو کۆردیەنە میاووش پەنە و جە کۆردستانو بەشەو عێراقیچەنە تا ڕادێو هەرمانەش پەی کریا، کەچی بێجگە جە سەر وەنە تێک دای ڕاش ئۆۆ یاگێو نەبەردە.

ئیسە کە پێێ زوانی یەک گرتوی هیچ یاگێووۆ مەیاوارە زەمین، ئەی تەکلیفو مەردمو کۆردستانی چی رابتەنە مشیۆ چێش بۆ ؟

ئێمە کریۆ کاریۆ کەرمێ کە بیاومێنە زوانە کۆردیەکا و نیازما بە زوانێوی تازەی نەبۆ. ئەگەر زوانە کۆردیەکێ، لانی کەم دیاریەکێشا بە ڕەسمیەت بشناسیا و هەرمانەشا پەی کریۆ و بە کار بەیا، ئاندە مەبەرۆ کە مەردمو کۆردستانی گرد یاگێووۆ بە ئاسانی میاووشانە.

چی بابەتۆۆ تەجروبێ خاسێ هەنێ. پەی نمونەی تەجروبەو سویسی کە یەرێ زوانێ ڕەسمیێش جە تەختەو مەملەکەتییەنە هەنێ و زوانێوی ڕەسمیچش جە تەختەو مەنتەقەییەنە. جە سوێدەنە بێجگە جە سۆێدی پەنج زوانێ تەریچ ڕەسمیەتشا هەن. هەر پاسە ئەساسنامەو شۆراو ئۆروپای سەرو ئەقەلیەتا زوانی خراب نیا. تەنیا تەمەدۆنو غەربی نیا کە بەرخۆردی نسبەتەن مناسبش کەردەن پی مەسەلێ بەڵکو یاگاتەرو دنیایچۆۆ بەرخۆردی ژێرانە کریان.

کریۆ مەردمو کۆردستانی بە ئەوە ئاستەی و بە ڕەسمیەت ئەشناسای زوانە دیاریەکا، زوانێوی بەین زوانی، بە هۆر چنیەی ئازاد هۆر چنۆ و پەرەش پەنە دۆ و ئاموزشش دۆ تا گردو مەردمو کۆردستانی بیاووشەنە. ئی زوانە کریۆ یۆ جە زوانە کۆردیەکا و یا دیالکتێوشا بۆ . یا زوانێوتەر بۆ، مەسەلەن ئینگلیسی. هۆر چنیەی زوانی ئینگلیسی

پێسە زوانێوێ ڕەسمی جە کۆردستانەنە، فرە گرفتێ ئارۆ و سەوایما پەی کەرۆوە و ئاندەیچ سەختت نیا کە مرمانۆ.

ئانا وینمێ هەر چی قەرنێنە فرەو مەملەکەتا ئافریقای شۆنەو بەر ئامایشا چێرۆ دەسەڵاتو کۆلۆنیالیزمو ئینگلیسیەنە، زوانی ئینگلیسیشا پێسە زوانی ڕەسمی و زوانی بەینی هۆر چنیەن(نزیک بە 20 مەملەکەتە ئەفریقایا ئارۆ زوانی ئینگلیسی زوانی ڕەسمی و یا یۆ جە زوانە ڕەسمیەکاشانە)3*.

جا بە وەرەچەم گرتەو گردو ئینیشاخاس ئانەنە کە ڕۆشنویری کۆرد، جیای دڵ وەش بیەی بە ئی وەرمە، بە دی ناماو یۆ گرتەی زوانا، چەنی واقعی بۆ و زوانە کۆردیەکا هەر پاسە کە هەنێ قەبوڵ کەرۆ و بە کارشا بارۆ و پەی زوانی هەمە گیری فکرێوتەر کەرۆوە.

....

جەسایتە هۆۆرامیەکاوە

هۆرامان و دزی !!

کابرێوە هۆرامی خە لک و یۆ جە لادەگاکا هۆرامانی گۆنیێ وەزی دزۆ . دماو بەینێ کابرای دز رسوا بۆ .دز جە خەجاڵەت و دزی ویش کۆچ کەرۆ پێ شارەزوری ! و ویس ساڵێ جا مەنۆوە و روەو هۆرگێلایش مە بۆ !. دمای ویس ساڵا بە خیال و ئینەی کە خەلک و دەگاکێ دزیەکەشا ویر شیەنۆ گێلۆوە پێ هۆرامانی ! کە گێلۆوە پێ دە گاکێ گرد کەس خەبەردار بۆ کە کابرای دز هۆرگێلانۆ , وینۆ کە دزی ئی کابرایە پێسە چێوێ فرە گۆرەی بیە ن بە بنەرەت و تاریخی پێ چێوە مهیمەکا ئا دەگێ ! , مەسەلەن ماچا کۆرەکەم پەنج ساڵێ دمای دزیەکەی پێدا بیەن . یا ساڵە و دزیەکەی فلانە زەمینم ئەسان !!. دزی ئی کابرایە چون تەنیا دزی ئی چند ساڵەیە بیەن ویرو خیالو خەلکی مەنەن و ویرشا نەشیەن !!!.

خەتاو وێمانە یا . . . ؟

ماچۆ جە شارو پاوەی کە فرەتەر جە 60-70 جەسەد و خەلکی هۆرامیێنێ و بنەرەت و شارەکەیچ هۆرامین چی ؟ چی بشۆم سۆرانی قسێ کەرمێ ؟ چی ئێمەی هۆرامی بشۆم چەنی هەر کۆردێ یا هەرکەسێ چی ولاتەیە قسێ و دیالۆگ کەرمێ بشۆم بلمێ سەرو زوانو ئادی و ویرما بشۆ کە ئێمە هۆرامیێنمێ . . . چی ئەگەر ئەرەنیشتێوە سەرو زوانو و شێعرو هۆرامی گێریۆ بشۆم سۆرانی قسێ کریۆ و جگە شێعرەکا کەلیمێ هۆرامی نەواچیۆ پاسە کە ساڵۆ پاری جە کرماشان دیما ؟ چی وەختێ جە بەرنامێوە تەلەفزیۆنی کەسێوە بەنامێ رۆشنویر و نویسەری کۆردی قەرارا سەرو زوانی هۆرامی دلێ بەرنامێوە هۆرامی و پێ خەلک و هۆرامانی قسێ کەرۆ , مەتاوۆ و مەزانۆ هۆرامی قسێ کەرۆ !؟ وە ئایا چی ئەچی گرد بەرنامە تەلەفزیۆنی کۆردیانە جارێشا مۆجری بەرنامێوە داواش نەکەردە کە وینەری هۆرامی بە هۆرامی و بە زوانو ویش وار نەزەرەش واچۆ یا ئەسلەن ئێمەی هۆرامی چی ئەچی جۆرە بەرنامانە ویروا و وێما بە هۆرامی مەواچمێ و پێسە فارسێ ماچا دەس و پا مەریا گەرەکمانە سلێمانەیی ! قسێ کەرمێ فرەو! وەختایچ مەتاومێ مەنزورو وێما مەیاونمێ ؟ . . . . چی ؟ جواب مەدۆوە . . . فرەتەر پەرسەکاش تەماشە کەرو و فیکرشا سەرۆ کەرو . واچو خەتاو وێمانە ؟ واچو خەتاو دەسەلات و حکومەتانە ؟ واچو چێش؟ . . . مەزانو !!

تابلۆو یەعقوبی شوجاعی/پاوە

جه سایتو پێسه داڵانی

هۆۆرامان و دزی !!

کابرێوه هۆرامی خه لک و یۆ جه لادەگاکا هۆرامانی گۆنییَ وەزی دزۆ . دماو بەینیَ کابرای دز رسوا بۆ .دز جه خەجالەت و دزی وێش کۆچ کەرۆ پیَ شارەزوری ! و ویس سالیَ چا مەنۆوه و روەو هۆرگێلایش مه بۆ !. دمای ویس سالا به خیال و ئینەی که خەلک و دەگاکیَ دزیەکەشا ویر

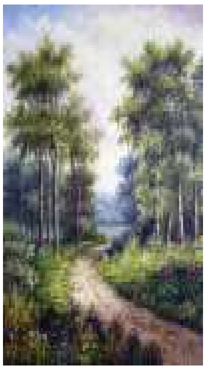

شیەنۆ گێلۆوه پیَ هۆرامانی ! که گێلۆوه پیَ ده گاکیَ گرد کەس خەبەردار بۆ که کابرای دز هۆرگێلانۆ , وینۆ که دزی ئی کابرایه پێسه چێویَ فره گۆرەی بیه ن به بنەرەت و تاریخی پیَ چێوه مهیمەکا ئا دەگیَ ! , مەسەلەن ماچا کۆرەکەم پەنج سالیَ دمای دزیەکەی پێدا بیەن . یا ساله و دزیەکەی فلانه زەمینم ئەسان !!. دزی ئی کابرایه چون تەنیا دزی ئی چند سالەیه بیەن ویرو خیالو خەلکی مەنەن و ویرشا نەشیەن !!!.

مەریَ " هۆرامانی , هۆرامان بنچینه و دمۆکراسی دنییَ.

فرەسالیَ وەلیَ ئیسلامی , ئێداره و هۆرامانی شورایی بیەن ! . گێره برەجیۆتا گالتەکەرو . . . بەلام بەراسی نا . شوریَ وه , که به هۆرچینیای خەلک و شارو دەگیَ هۆرامانی هۆرچنینیَ . ئا کەسیَ کەپیَ شوریَ نامیَ نویسێنیَ و وێشا حازر کەرێنیَ پیَ هۆرچنیای خەلکی , ئەشیا چند سالێوەخزمەت و خەلک و ئا دەگاو شارەیشا کەردەبییَ و لیاقەت شا پیَ خەلکی بەر کۆتەبییَ . شوریَ وەکەجەهۆرامانەنه هۆرچنیان و تاومیَ واچمیَ مایەو شانازی پیَ هۆرامان و هۆرامی ن "مەریَ " ش پەنەواچینیَ . کەجەفرەو شار و دەگیَ هۆرامانی یاگیَ یا یاگانیَ بەنامیَ مەریَ هەنیَ پێسه " مرۆ مەریَ " جەدزلی , " چەمەو مەریَ " جەکەماله و هەر پاسه" دەرەو مەریَ " جەزاوەر . راسی " مەریَ " هۆرامانی پیَ چوار سالا هۆر چنینیَ !.

هۆر گرتەو هۆرگێلنای جه"تاریخ سلاطین اورامان " ص 54

دەنگو باسو هونەری هۆۆرامانی

فێستڤاڵو هونەری گۆرانیا هۆۆرامیا جه شارو هۆلێری

فێستڤاڵو هونەری گۆرانی هۆۆرامییَ جه هۆلێر 15 -11 -2005 .ئۆسمان کێمنەیی یۆ چا گۆرانی واچا بیَ که جه فێستڤاڵەکەینه چالاکانه بەشداریش کەرد. نامێق هۆۆرامی راپۆرتەکەنه ماچو: ئۆسمان کێمنەیی و بەیۆ جه یەرەکوچکەو سیاچەمانه و هۆۆرامانی،

چەنی حەمەحسێن کێمنەیی و جەمیل نەوسویی منریۆره.

یۆ جه نیگارەکا /یەعقوبی شوجاعی/پاوه

هەورامان و ثەرةثيداني ثيشةسازي/ بةشي يةكةم

شووناسی هەورامان/ میتان

كوردوستان بنكة و بناغةي مێذوويي ثيشةسازي و هونةرة، تار و ثوَي ثيشة سازي لة سةر سێنطي مێذووي كوردوستان هةلَكةندراوة . ثياوان و ذناني كورد هونةري ذينيان لة طةل ثيشةسازي دةست ثيَ كردووة و لة دةوراني سةرة تايي مێذوو لة ثيشةسازاني بة ناوبانط لة نيَونةتةوة كاني رِوَذهةلاَتي نيَوةراست بوون .

ناوضانيَك لة كوردوستان سةدان سالَ لة سةر ثيَ خو بوون و بيَ هيض داواكاريێَك لة طةلانيتر ذياون .

هةورامان يةكيَ لةو ناوضانةية ، هة ورامان سةرزةوي فةرهاداني نةناسراويَكة كة هونةري ذينيان لةسةرةتاي مێذوو لةطةلَ ثيشةسازي دةستي ثيَ كردووة .

هةورامان سةرزةوي ثيشةسازي و سةنعات طةري لة كوردوستانة. خةلَكي ئةو ولاَتة ئةهوراييية جل وبةرطي كوردي خوَيان بة ثيشةي جولاَيي ساز كردووة،ثيَلاَو كلاَشي خوَيان ضنيوة ، قات و كةوضك وكةرةسةي نيَو ماليان لة قور و دار دروست كردووة ، قالي و طلَيميان لة ثةذم و مووي مةرو مالاَتة كانيان بةدي هيَناوة و خواردةمةنيان لة كشت و كالَ و مالاَتةكانيان بةرة وشتي جوراوجور دابين كردووة .

ئةو بةرهةمة ثيشةسازيانةي كة بة تيكنولوَذياي كوَن دروست دةكران دواي ثيَداضووني سالَهاتي زوَر ئيَستةيش هةر لة هةورامان رةواجيان هةية .ئةمة بةو بوَنةية كة كةش و هةواي ساز و فةرهةنطي كوَمةلاَيةتي و مةوادي سة رةتايي زوَر بوةتة هوَي ئةوةي كة ثيشةسازي لة كوردوستان وهةورامان دا سة رضاوة بطريَت .

ئةطةرضي زةمينةي مێذوويي ثيشةسازي و كردةوة ثيشةسازيةكان لة كوردوستان و هةورامان دا بووة بةلاَم تيكنوَلوَذياي بةرهةم هيَنانيان هي سة دان سال لة مةو ثيشة و ئةطةر بروانين لة مێذووي ثيشةياني جوَراوجوَر لة هةوراماندا ئيَستة دةبينين خةلَكي ئةو ناوضةية كةرةسة ثيشةسازيةكاني ناوضانيَكي تر بة كار ديَنن و لة كارواني ثيَش كةوتووي ثيشةسازي بةجيَ ماون ئيَستا كة ثيشةسازي بةرةو لاي جيهاني بووني بةرهةم دةروا ، بةشيَكي زوَر كةم لة ثيشةسازي بةرهةمي لة كوردوستان هةية و تيكنوَلوَذياي ثيَشكةوتن لة و ناوضةية بةرضاو ناكةويَت .

هةورامان يةكيَك لةو ناوضة طرنطانةي كوردوستانة كة تيكنوَلوَذياي ثيشةسازي نويَي تيَدا نابينريَت ، لة واقيعا هةورامان ئةطةر ضي ناوضةيێكي طرنطي كوردوستانة ، ثيَش نةكةوتني ثيشةسازي بة سةردا هاتوة و لة جيَي خوَيدا ماوةتةوة.

ئيَستا كة دنيا بة رةولاي سة رةوةي ثيشةسازي دةروا ، ئيَمة لة كوردوستان و هةورامان دا هيَشتا لة سةرةتاي ثيَش كةوتني ثيشةسازي داين و تةنيا غيرةت و زة حمةتي شةو و رِوَذي ئةوانةي بةرنامةريَذو ثشتوَر و كاربةدةستن دةتوانيَ جيَ ماويةكاني ثيشةسازي بيَنيَتةوةدي تا ئةو رِيَطة سةختةي ثةرة ثيَداني ثيشةسازي بةرةو ثيَش بروات .

سةرةتا :كوردوستان ناوضةيێكة شاخاوي و كةش و هةواي نة زوَر طةرم و نة زوَر ساردة كة بناغةي فةرهةنط و شارستانيةتة .

شارستانيةتي ئةو ناوضةية بنكةي لة رِةوشتي ذياني ئةو خةلَكةداية . مةرو مالاَت بةخيَو كردن و كشت و كالَ لة سةدان سالَ بةر لة لةدايك بووني حةزرة تي مةسيح لةو ولاَتة بةرِيَوة ضووة .ئةو تيَكوَشانانة تةنيا كردةوةي بناغةيي ئةو خةلَكة نةبوونة بةلكوو رِيَطةو رةوشت و بوَضوونيان بوَ ذيان بووة .

ثيشةسازيش بةدوا كةوتنيَكي كةم و لة طةلَ بةكار هيَناني مةرو مالاَت و كشت و كالَ رِيَي كةوتووةتة ناو ذياني كوَمةلَ . ثيشةسازي دةستي و هونةري بنكةي مێذوويي لة كوردوستان و هةوراماندا هةية ، بة بوَنةي ئةم رِيَكةوتنة مێذوويية و كةرةسةي سةرةتايي بةرهةمي و كانانيَكي زوَر هيَشتا ثيشةسازي كوردوستان بةشيَكي زوَر كةمي بةرامبةر بة ناوضانيَكي تري ئيَران (لة بابةت ثيَوةراني ثيشةسازي)هةية .

Hawraman

مامۆسا مەلا عەبدۆلکەریمی مودەڕێس

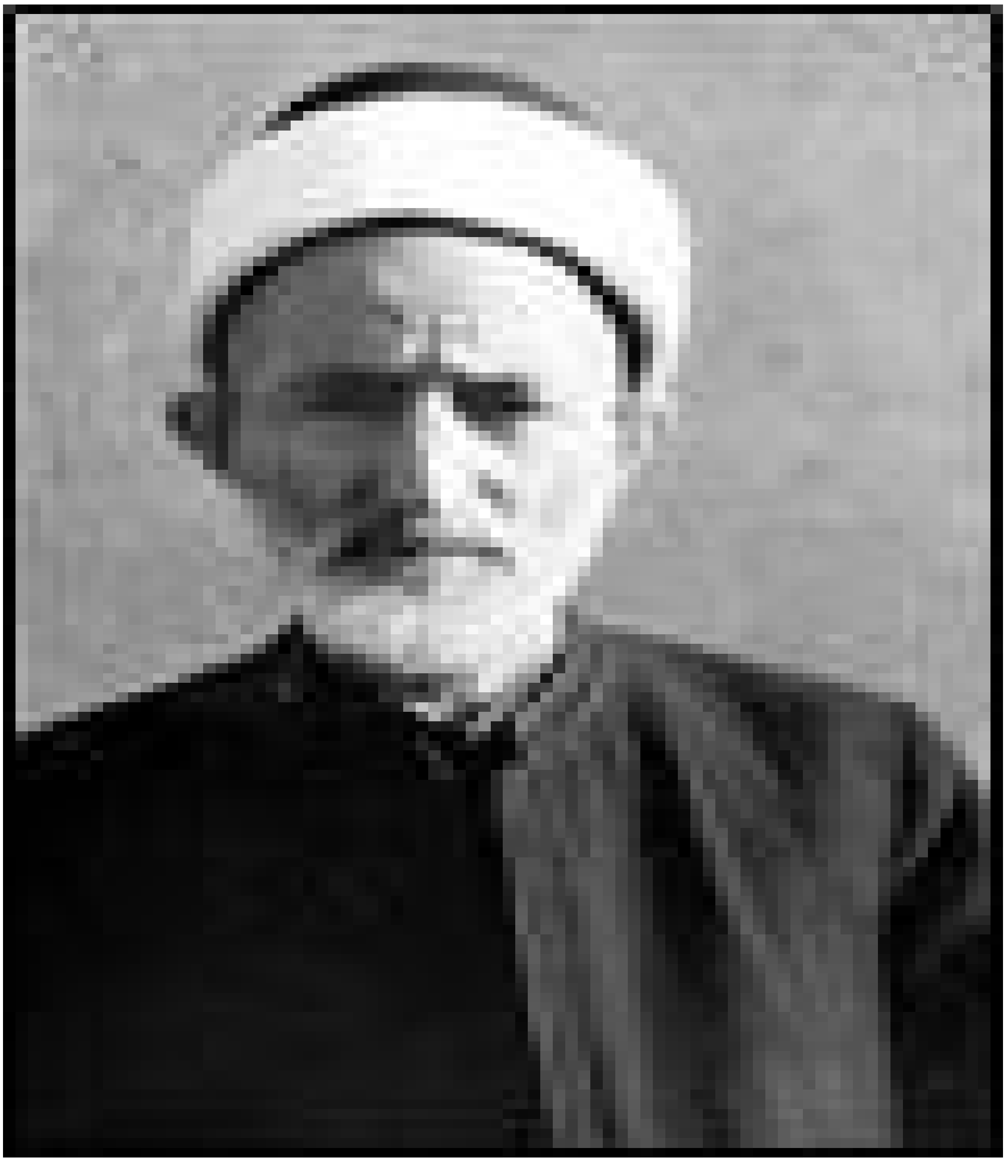

Copyright Hawraman All rights reserved

www.hawramannet.tk
Email: asso.byari@spray.se